

Timo Ojala

Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset

Alma Insights
Helsinki 2026

Copyright © 2026 Alma Media Finland Oy ja tekijä
Yhteistyössä Juristiliiton Kustannus

Kansi: Aste Helsinki Oy
Kannen kuva: Shutterstock.com
Taitto: Aste Helsinki Oy

ISBN 978-951-37-9536-8
ISBN 978-952-37-9537-5 (digikirja)

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2026

Anna kirjasta palautetta: kustannustoimitus@almainsights.fi

ESIPUHE

Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset ovat seksuaalirikoksia koskeneen vuoden 2023 kokonaisuudistuksen jälkeen aihepiirinä ajankohtainen. Kokonaisuudistus merkitsi pitkään käydyn keskustelun ja useiden rikoslain 20 luvun rangaistussäännösten muutosten päätepidettä. Kokonaisuudistuksessa lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin sovellettavista rangaistussäännöksistä saatiin säädettyä koherentti kokonaisuus, jossa huomioidaan aikaisempaa paremmin myös erilaisten tekojen vahingollisuus ja moitittavuus. Tämä näkyy erityisesti siinä, että sukupuoliyhteyden käsittävät teot erotettiin omiksi rangaistussäännöksikseen ja niiden paheksuttavuus ilmenee jo rikosnimikkeistä *lapsenraiskaus* ja *törkeä lapsenraiskaus*.

Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset ovat muistakin syistä edelleen ajankohtainen ja tärkeä aihe. Poliisin tietoon tulleet lapsiin kohdistuneet seksuaalirikokset ovat vuosi vuodelta lisääntyneet. Sama kehitys on tapahtunut myös tuomioistuimissa. Kyselytutkimusten perusteella lapsiin kohdistuneet seksuaalirikokset eivät ole kuitenkaan ainakaan samassa määrin lisääntyneet kuin poliisin tietoon tulleet tapaukset. Tietoon tulleiden tapausten lisääntyminen kertoo ennen kaikkea siitä, että tapauksia tulee aikaisempaa enemmän ilmi. Ilmi tulleiden tapausten määrällinen kasvu aikaisempaan verrattuna osoittaa, että lasten ja nuorten tietoisuus oikeuksistaan sekä lasten kanssa työskentelevien tietoisuus hyväksikäytöstä ovat lisääntyneet. Lasten kanssa työskenteleville on myös lainsäädännössä asetettu velvollisuus ilmoittaa hyväksikäytöstä, kun sellaista on syytä epäillä. Viranomaisten velvollisuus ilmoitusten tekemiseen on omiaan lisäämään hyväksikäyttötapausten ilmituloa ainakin pienempien lasten kohdalla. Teini-ikäisten lasten hyväksikäyttötilanteissa on ollut viime vuosina havaittavissa internetin kautta tapahtuvien hyväksikäyttötapausten lisääntyminen. Internet helpottaa hyväksikäyttäjien pääsyä keskusteluun nuorten kanssa. Internet on mahdollistanut myös tapauksia, joissa yhdellä tekijällä on voinut olla useita kymmeniä tai jopa satoja uhreja. Internet on siten luonut uuden väylän lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten tekemiseen ilman fyysistä kanssakäymistä. Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten siirtyminen entistä suuremmassa määrin verkkoon on pakottanut myös poliisin kohdentamaan valvontaa internetin eri osa-alueille.

Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistussäännökset noudattavat kokonaisuudistuksen jälkeenkin aikaisemmasta sääntelystä tuttua systemaatiikkaa. Suojaikäraja säilyi 16 vuodessa, ja nuorten keskinäisessä kanssakäymisessä sovellettavaksi tuleva rajoitussäännös on asiallisesti aikaisempaa vastaava. Kokonaisuudistuksessa on toisaalta tavoiteltu aikaisempaa ankarampia rangaistuksia erityisesti lapsiin kohdistuvista sukupuoliyhteyksistä. Tavoitetta on toteutettu säätämällä sukupuoliyhteyden käsittävät teot rangaistaviksi omissa rangaistussäännöksissään. Muut lapsiin kohdistuvat seksuaaliset teot arvioidaan lähtökohtaisesti seksuaalisena kajoamisena lapseen tai sen törkeänä tekemuotona. Myös lasta seksuaalisesti esittävien kuvien levittämistä ja hallussapitoa koskevat tekotavat on sijoitettu rikoslain 20 lukuun, jolloin ne tulevat aikaisempaa selvemmin arvioiduiksi lapsiin kohdistuvina seksuaalirikoksina. Myös näiden kuvien levittämistä ja hallussapitoa koskevien tekojen määrä on ollut kasvussa.

Kokonaisuudistuksen jälkeen esille nousi kysymys siitä, mitä lakia tekoon sovelletaan erityisesti tilanteissa, joissa aikaisemmin sovellettavan lain mukaan kyse olisi ollut törkeästä lapsenraiskauksesta mutta uudistuksen jälkeen tekoa arvioidaan lapsenraiskausta koskevan tunnusmerkistön perusteella. Sama koskee tilanteita, joissa esimerkiksi nukkuvaan lapseen kohdistetaan seksuaalisia tekoja. Tällöin aikaisemman lain mukaan tekoon on voitu soveltaa sekä lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä että pakottamista seksuaaliseen tekoon koskeneita rangaistussäännöksiä, mutta nyt tekoa arvioidaan seksuaalisena kajoamisena lapseen. Näihin lainvalintaa koskeviin kysymyksiin on saatu korkeimman oikeuden ennakkoratkaisut, joten lainvalintaa koskevat keskeiset epäselvyydet on pitkälti saatu ratkaistua.

Lapsiin kohdistuville seksuaalirikoksille ominaisena piirteenä on useiden eri viranomaisten osallistuminen tapauksen tutkimiseen ja toisaalta lapsen hyvinvoinnista huolehtimiseen. Lapseen kohdistuva seksuaalirikos vaikuttaa lapsen elämään monella muullakin tavalla kuin pelkästään tapauksen tutkinnan ja tuomioistuinkäsittelyn kautta. Itse asiassa lapsi ei ole välttämättä edes tietoinen tapauksen tuomioistuinkäsittelystä. Lapsi osallistuukin harvoin tuomioistuinprosessiin. Viranomaisten täytyisi siten ottaa huomioon tapaus ja sen käsittely kokonaisuudessaan. Lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa on eräänä ominaispiirteenä se, että merkittävä osa tekijöistä on iältään varsin lähellä uhrin ikää. Toisaalta usein tekijänä on lapsen vanhempi tai muu lapselle läheinen henkilö. Tällainen tapaus on erityisen raskas kaikille osapuolille. Lapsi on joutunut kokemaan kenties peruuttamattoman luottamuksen rikkomisen hänelle läheisen henkilön taholta. Lapsen vanhempi ei

välttämättä enää koskaan saa luotua luontevaa suhdetta lapseensa. Lastensuojeluviranomaiset joutuvat ratkomaan perheen sisäisiä vaikeita kokonaisuuksia ja pohtimaan lapsen tulevaa sijoitusta. Tuomioistuimessa ratkaistavana on teon rikosoikeudellinen luonnehdinta ja teosta tuomittava rangaistus. Tapausten käsittely on monella tapaa kuormittavaa kaikille osapuolille.

Lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin liittyy eräitä piirteitä, joita ei tule esille samassa määrin muissa rikoksissa. Ensinnäkin nämä tapaukset voivat olla näytöllisesti haasteellisempia kuin monet muut rikostapaukset. Erityisesti fyysiseen kanssakäymiseen liittyvissä tapauksissa vastakkain ovat asianomistajan ja vastaajan kertomukset. Asianomistajan kertomus esitetään tuomioistuimessa esitutkinnassa kertyneestä ääni- ja kuvatallenteesta. Asianomistajan nuori ikä asettaa vielä erityiset haasteensa näytön arvioinnille. Yhä useamman teon siirtyminen internetiin on kuitenkin muuttanut tilannetta sikäli, että monessa tapauksessa itse teosta saadaan varsin yksiselitteistä näyttöä. Toisaalta teot ovat erityisen haasteellisia myös rangaistuksen mittaamisen näkökulmasta. Seksuaalisen kajoamisen lapseen ja tämän rikoksen törkeän tekemuodon tunnusmerkistöt ovat soveltamisalaltaan laajoja ja pitävät sisällään tekotavoiltaan monenlaisia tilanteita. Tilanteiden ryhmittely ja tapausten analysointi vaativat ratkaisijalta laajaa tietämystä lapsiin kohdistuvista seksuaalirikoksista.

Tämä teos on samannimisen kirjan kolmas, uudistettu painos. Lähes tyn tässä kirjassa lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia erityisesti rikosoikeudellisesta näkökulmasta. Käsittelen rikoslain rangaistussäännösten tulkintaa eri tekotapojen osalta sekä lisäksi rangaistus- ja korvauskäytäntöä. Olen myös katsonut aiheelliseksi ottaa mukaan erillisen jakson erityisesti näissä tapauksissa korostuvista prosessuaalisista kysymyksistä. Lopuksi olen käsitellyt lasten parissa työskentelevien ilmoitusvelvollisuutta poliisille, kun on syytä epäillä lapsen joutuneen hyväksikäytön kohteeksi. Kirjan avulla on siten mahdollista luoda kokonaiskäsitys siitä, mitkä teot ovat rangaistavia lapsiin kohdistuvina seksuaalirikoksina. Tämän lisäksi kirjassa käydään läpi keskeisimmät lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten tutkintaan liittyvät menettelykysymykset.

Kirjan kirjoittaminen on pakottanut käymään läpi lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten säännösten erilaisia ongelmallisia soveltamistilanteita ja esittämään niitä koskevat tulkintasuositukset. Toivottavasti tästä työstä on hyötyä myös muille aihepiiriin parissa työskenteleville. Lopuksi haluan kiittää Alma Insightsia ammattitaitoisesta tuesta kirjan tekemisessä ja teoksen päivittämisessä.

Helsingissä, elokuussa 2026

Timo Ojala

SISÄLLYS

ESIPUHE	V
LYHENTEET	XVII
1 JOHDANTO	1
1.1 Aluksi	1
1.2 Seksuaalirikoksia koskevien rangaistussäännösten kehitys	6
1.3 Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset.....	9
1.4 Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten piirteitä	11
1.5 Keskeiset toimijat lapsiin kohdistuvien hyväksikäyttörिकosten selvittelyssä.....	14
1.6 Tässä kirjassa käsiteltävät kysymykset.....	16
2 KESKEISIMMÄT MUUTOKSET RANGAISTUSSÄÄNNÖKSISSÄ.....	19
2.1 Muutoksen taustalla olevat yleisemmät syyt.....	19
2.2 Rangaistussäännösten muutosten taustalla olevat syyt.....	20
2.3 Rangaistussäännöksiin tehdyt muutokset	26
2.3.1 Aluksi.....	26
2.3.2 Uudet rikosnimikkeet	26
2.3.3 Sukupuoliyhteyden käsittävät teot omiin rangaistus-säännöksiinsä	27
2.3.4 Määritelmäsäännös	28
2.3.5 Nuorten keskinäisiä suhteita koskeva rajoitussäännös.....	29
2.3.6 Uusia rangaistussäännöksiä.....	30
2.3.6.1 Lapsenraiskaus ja törkeä lapsenraiskaus.....	30
2.3.6.2 Seksuaalinen kajoaminen lapseen ja törkeä seksuaalinen kajoaminen lapseen	30
2.3.6.3 Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö.....	31
2.3.6.4 Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittäminen ja hallussapito.....	31
2.4 Seksuaalirikoksia koskeva sääntely Ruotsissa.....	32
2.4.1 Aluksi.....	32
2.4.2 Sääntely Ruotsissa.....	33
2.4.2.1 Yleiset seksuaalirikokset.....	33
2.4.2.2 Sukupuoliyhteys lapsen kanssa	34

2.4.2.3	Muut lapsen kohdistuvat hyväksikäyttöteot.....	37
2.4.2.4	Tietoisuus lapsen iästä.....	39
3	LAPSIIN KOHDISTUVAT SEKSUAALIRIKOKSET JA SOVELLETTAVAN LAIN VALINTA	41
3.1	Uudet rikossäännökset.....	41
3.2	Aikaisemmin voimassa olleet rangaistussäännökset.....	43
3.3	Lähtökohta sovellettavan lain valinnassa.....	49
3.4	Rikoksen yksiköinti seksuaalirikoksissa	51
3.4.1	Lähtökohtia	51
3.4.2	Yksi tekijä ja useita uhreja.....	53
3.4.3	Yksi tekijä ja useita yhteen uhriin kohdistuvia tekoja.....	55
3.4.4	Useita tekijöitä ja yksi uhri.....	59
3.4.5	Lapsenraiskauksen yksiköinti.....	61
3.5	Pitkäkestoiset rikokset ja tekoon sovellettava laki.....	62
3.5.1	Lähtökohta	62
3.5.2	Johtopäätökset.....	65
3.6	Sovellettavan lain valintaa koskevat eri tilanteet muuttuneiden lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten kohdalla.....	67
3.6.1	Sukupuoliyhteyden määrittelyssä tapahtuneet muutokset...	67
3.6.2	Lapsenraiskaus	68
3.6.3	Muut seksuaaliset teot	72
3.6.4	Eräitä esimerkkejä mahdollisista soveltamistilanteista lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa.....	73
3.6.5	Syyteoikeutta ja toimenpiteistä luopumista koskevat muutokset	77
3.7	Vanhentuminen	79
4	RIKOKSEN TEKOPAIKKA.....	83
4.1	Aluksi.....	83
4.2	Rikoksen tekopaikan määrittelyn lähtökohtia	84
4.3	Rikoksen tekopaikka lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa ...	87
4.4	Rikoslain 20 luvun 19–21 §:n mukaiset lapsen kohdistuvat teot ja rikoksen tekopaikka	89
4.5	Muut rikoslain 20 luvun mukaiset lapsen kohdistuvat rikokset ja rikoksen tekopaikka	92
4.6	Johtopäätökset.....	95

5	LAIN SOVELTAMISEN KANNALTA KESKEISET MÄÄRITELMÄT.....	97
5.1	Aluksi.....	97
5.2	Lasta seksuaalisesti esittävä kuva tai kuvatalenne	98
5.3	Seksuaalinen teko ja sukupuoliyhteys	102
5.4	Määritelmäsäännöksessä tarkoitettu sukupuoliyhteys	102
5.4.1	Sukupuoliyhteyden täyttävät toimet	102
5.4.2	Milloin tunkeutuminen on edennyt sukupuoliyhteyteen saakka?.....	107
5.4.3	Milloin sukuelimen tai peräaukon koskeminen on sukupuoliyhteys?.....	111
5.5	Määritelmäsäännöksen mukainen seksuaalinen teko	112
5.5.1	Aluksi.....	112
5.5.2	Mitkä teot voivat olla seksuaalisia tekoja?	115
5.5.3	Johtopäätöksiä	121
5.5.4	Kulttuuriset tekijät ja seksuaalisen teon arviointi.....	124
5.6	Määritelmäsäännöksen tulkinnan vaikeus	126
6	LAPSENRAISKAUS JA TÖRKEÄ LAPSENRAISKAUS	127
6.1	Aluksi.....	127
6.2	Lapsenraiskaus	128
6.2.1	Rikossäännös.....	128
6.2.2	Lapsen ikä.....	132
6.2.3	Tekijän ikä ja sen merkitys.....	138
6.2.3.1	Rikosoikeudellinen vastuuikä.....	138
6.2.3.2	Tekijä alle 16-vuotias ja teon kohde tätä vanhempi	138
6.2.3.3	Tekijä alle 16-vuotias ja teon kohde alle 16-vuotias	139
6.2.4	Oikeuskäytäntöä lapsiin kohdistuneista sukupuoliyhteyksistä	141
6.3	Törkeä lapsenraiskaus.....	145
6.3.1	Rangaistussäännös.....	145
6.3.2	Vakavan väkivallan käyttäminen tai sellaisella uhkaaminen	146
6.3.3	Vaikean ruumiinvamman, vakavan sairauden tai hengenvaarallisen tilan aiheuttaminen.....	152
6.3.4	Rikoksen tekee useampi kuin yksi henkilö.....	157
6.3.5	Rikoksella aiheutetaan erityisen tuntuva henkistä tai ruumiillista kärsimystä.....	158
6.3.6	Lapsenraiskaus tehdään erityisen raa'alla, julmalla tai nöyryttävällä tavalla.....	162
6.3.7	Rikos on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapsen iän tai kehitystason vuoksi.....	167
6.3.8	Lapsen tekijää kohtaan tuntema erityinen luottamus tai erityisen riippuvainen asema	170
6.4	Kokonaistörkeysvaatimus.....	173
6.5	Yhteenveto.....	176

7	SEKSUAALINEN KAJOAMINEN LAPSEEN	177
7.1	Aluksi.....	177
7.2	Rangaistussäännöksen soveltamisen keskeiset lähtökohdat	178
7.2.1	Säännöksen keskeinen sisältö.....	178
7.2.2	"On omiaan" -kriteeri.....	179
7.2.3	Tietoisuus lapsen iästä.....	181
7.3	Tunnusmerkistön täyttävät teot.....	182
7.3.1	Tyypitapaukset	182
7.3.2	Seksin ehdottelu.....	184
7.3.3	Seksin ehdottelun suhde groomingiin.....	189
7.3.4	Etäyhteys ja seksuaalinen hyväksikäyttö.....	191
7.3.5	Lähentely.....	192
7.3.6	Lapsen riisuutumisen seuraaminen ja rajanveto lasta seksuaalisesti esittävän esityksen seuraamiseen	194
7.3.7	Lapsen koskettelu	199
7.3.8	Sukupuolilyhdyntäen katselu.....	206
7.4	Tekijän ikä ja sen merkitys.....	209
7.4.1	Rikosoikeudellinen vastuuikä.....	209
7.4.2	Tekijä alle 16-vuotias ja teon kohde tätä vanhempi.....	209
7.4.3	Tekijä ja teon kohde molemmat alle 16-vuotiaita	210
7.5	Rajoitussäännöksen soveltamisala	212
7.6	Hyväksikäyttö erilaisissa yhteisöissä.....	221
7.7	Lainkonkurrenssi	225
8	TÖRKEÄ SEKSUAALINEN KAJOAMINEN LAPSEEN	227
8.1	Aluksi.....	227
8.2	Ankaroittamisperusteet.....	228
8.2.1	Vakava henkilöön kohdistuva väkivalta tai sillä uhkaaminen.	228
8.2.2	Erityisen tuntuva henkinen tai ruumiillinen kärsimys taikka erityinen nöyryyttävyys.....	230
8.2.3	Lapsen ikä.....	236
8.2.4	Lapsen tekijää kohtaan tuntema erityinen luottamus.....	239
8.3	Kokonaistörkeysvaatimus.....	242
9	YRITYKSEN RANGAISTAVUUS JA SUHDE VALMISTELUUN	245
9.1	Yritys.....	245
9.2	Lapsenraiskauksen ja lapsen kohdistuvan seksuaalisen kajoamisen yritys.....	246
9.2.1	Aluksi.....	246
9.2.2	Yritystä koskevat oikeusohjeet.....	247
9.2.3	Johtopäätökset esimerkitapauksesta.....	253

9.3	Houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin eli grooming	255
9.4	Muu lapseen kohdistuvan seksuaalirikoksen yritys	259
9.4.1	Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisen yritys.....	259
9.4.2	Korvauksen tarjoamista nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta koskevan rikoksen yritys	261
9.4.3	Lasta seksuaalisesti esittävän esityksen seuraamisen yritys.....	264
9.5	Yhteenvedo rangaistavasta yrityksestä	265
10	MUUT LAPSIIN KOHDISTUVAT SEKSUAALIRIKOKSET	267
10.1	Korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta.....	267
10.2	Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö.....	269
10.3	Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittäminen.....	273
10.3.1	Aluksi.....	273
10.3.2	Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämistä koskeva rangaistussäännös.....	275
10.3.2.1	Rangaistussäännös.....	275
10.3.2.2	Minkälainen kuva tai kuvatallenne tulee kysymykseen?	276
10.3.2.3	Erilaiset tekotavat.....	280
10.3.2.4	Kuvatallenteen todellisuuspohjaisuus ja todenmukaisuus	282
10.3.2.5	Konkurrenssikysymykset.....	284
10.4	Törkeä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittäminen	285
10.5	Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito	289
10.6	Törkeä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito.....	295
10.7	Sukupuolisiveellisuuden julkinen loukkaaminen	297
10.8	Sukupuolilyhteys lähisukulaisten kesken	299
10.9	Lopuksi.....	301
11	RANGAISTUS- JA VAHINGONKORVAUSKÄYTÄNTÖ.....	303
11.1	Rangaistuskäytäntö	303
11.2	Rangaistuksen määräämistä ja mittaamista koskevat säännökset.....	305
11.2.1	Rangaistuskäytännön yhtenäisyys.....	305
11.2.2	Tyypitapausten ja niitä vastaavien rangaistusten määrittely	307
11.2.3	Korkeimman oikeuden rooli rangaistuskäytännön muodostumisessa	308
11.3	Rangaistuskäytäntö lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa.....	309
11.3.1	Korkeimman oikeuden ratkaisuja	309
11.3.1.1	Aluksi.....	309

11.3.1.2	Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (nyk. seksuaalinen kajoaminen lapseen tai lapsenraiskaus).....	310
11.3.1.3	Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (nyk. törkeä seksuaalinen kajoaminen lapseen)	316
11.3.1.4	Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (nyk. lapsenraiskaus tai törkeä lapsenraiskaus)	317
11.3.1.5	Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta	321
11.3.2	Tyypitapausluokitteluja ja arvioita kokonaisuudistuksen jälkeisestä rangaistustasosta	321
11.4	Vahingonkorvaukset	325
11.4.1	Erilaiset korvauslajit	325
11.4.2	Aineeton henkilövahinko	326
11.4.3	Tilapäinen haitta	329
11.4.4	Tilapäinen psyykkinen haitta	329
11.4.5	Kärsimys.....	334
11.5	Lopuksi.....	338
12	MENETTÄMISSEURAAMUKSET	339
12.1	Oikeusohjeet.....	339
12.2	Menettämisseuraamukset lapseen kohdistuvissa seksuaalirikoksissa	340
12.2.1	Aluksi	340
12.2.2	Lapsenraiskauksessa tai lapseen kohdistuvassa seksuaalisessa kajoamisessa käytetyt välineet	340
12.2.3	Kuvaamisessa ja lasta seksuaalisesti esittävän materiaalin valmistamisessa käytetyt välineet	341
12.2.4	Lasta seksuaalisesti esittävät kuvat	344
13	ERÄITÄ PROSESSUAALISIA KYSYMYKSIÄ	349
13.1	Todistelulle asetettavat lähtökohtaiset vaatimukset	349
13.1.1	Lapsen kuuleminen.....	353
13.1.2	Lapsen henkilökohtainen kuuleminen oikeudenkäynnissä ...	355
13.1.3	Kuulopuhetodistelu.....	359
13.2	Näytön arviointi lapseen kohdistuvissa seksuaalirikoksissa	361
13.3	Vastaajan oikeus avustajaan ja kysymysten esittämiseen asianomistajan kertomuksen johdosta.....	368
13.3.1	Vastaajan oikeus avustajaan	368
13.3.2	Rikoksesta epäillyn oikeus avustajaan ja epäillyn mahdollisuus kyselyoikeuden käyttämiseen.....	372
13.4	Lapsen edustaminen prosessissa.....	372
13.4.1	Lähtökohta	372

13.4.2	Lapsen puhevallan käyttö.....	373
13.4.3	Lapsen puhevallan käyttö intressiristiriitatilanteessa	374
13.4.4	Oikeudenkäyntiasiamies.....	377
14	LASTENSUOJELULAIN MUKAINEN ILMOITUSVELVOLLISUUS.....	379
14.1	Aluksi	379
14.2	Ilmoitusvelvollisuuden piirissä olevat henkilöt	380
14.3	Ilmoitusvelvollisuuden laukaisevat tekijät.....	381
14.4	Milloin ilmoitusvelvollisuutta koskeva "syytä epäillä" -kynnys ylittyy?	383
14.5	Ohjeistuksen tarpeellisuus.....	388
15	LOPUKSI.....	389
	LÄHTEET	395
	OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO	405
	ASIAHAKEMISTO	411